

BUXORO DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI

**Buxoro davlat pedagogika instituti
Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti,
“Boshlang'ich ta'lim” kafedrası**

“IQTIDORLI TALABA – O‘ZBEKISTON TAYANCHI”

ILMIY MAQOLALAR TO‘PLAMI

2024-YIL 4-MART

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
MAKTABGACHA VA BOSHLANG‘ICH TA‘LIM FAKULTETI
BOSHLANG‘ICH TA‘LIM KAFEDRASI**

“IQTIDORLI TALABA- O‘ZBEKISTON TAYANCHI”

ILMIY MAQOLALAR TO‘PLAMI

2024-yil 4-mart

BUXORO – 2024

Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS) — 4 va 8-sinf o'quvchilarining matematika va tabiiy yo'nalishdagi fanlardan o'zlashtirish darajasini baholash uchun;

STEAM bu-S-science, T-technology, E-engineering, A-art va M- math. Ingliz tilida bu shunday: tabiiy fanlar, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika. Ushbu yo'nalishlar zamonaviy dunyoda eng mashhur bo'lib kelayotgan sohalar hisoblanadi. Shuning uchun bugungi kunda STEAM tizimi asosiy tendentsiyalardan biri sifatida rivojlanmoqda. STEAM ta'limi yo'nalishi va amaliy yondashuvni qo'llash, shuningdek, barcha beshta sohani yagona ta'lim tizimiga integratsiyalashuviga asoslangan.

Demak, matematika qadimgi davrlarda ham mavjud bo'lgan qadimiy fanlardan biri ekan. Qadimdan olimlar bu fan rivojlanishi uchun ko'plab ilmiy yangiliklar, tadqiqotlar o'tkazib kelmoqdalar. Matematika fanining rivojlanishida g'arb va sharq olimlari birdek harakat qilishgan, juda ko'plab asarlar yozganlar. Ularning ba'zi bir asarlari hattoki, hozirgi davrda ham ahamiyatini yo'qotmagan, ya'ni maktab va institutlarda darslik sifatida qo'llanib kelinmoqda. Matematika rivoji uchun hozirda ham bir qancha sa'y harakatlar amalga oshirilmoqda. Matematika institutlari tashkil qilinmoqda, xalqaro baholash dasturlari kiritildi. O'zbekistonda xalqaro standartlarga javob bera oladigan Milliy dastur va shu asosida yangi darsliklar ishlab chiqildi. Yangi matematika darsliklarda o'quvchilarni kreativ va tanqidiy yondashishga undaydigan topshiriqlar ham kiritilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. A.Abduraxmonov, A.Narmanov, N.Narmuratov "Matematika tarixi". T: Fan va texnologiyalar-2016.
2. «SCIENTIFIC PROGRESS» Scientific Journal ISSN: 2181-1601 // Volume: 1, ISSUE:3 Bayjonova Nazokat "Matematika fanining rivojlanishi va sonlarning paydo bo'lishi".
3. SCIENTIFIC PROGRESS VOLUME 2 | ISSUE 1 | 2021// Elnoza Oskar qizi Toyloqova "Matematika fani rivojlanishiga hissa qo'shgan qadimgi va keying davr sharq va g'arb olimlari faoliyati".

BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHISINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASI

*Turdiyeva Nigora Saidovna,
Buxoro davlat pedagogika instituti dotsenti
Murodova G'ozalxon Zayniddin qizi,
Buxoro davlat pedagogika instituti talabasi*

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich umumiy ta'lim o'qituvchisining kommunikativ kompetensiyasi tushunchasi ochib berilgan

Kalit so'zlar: kommunikativ kompetensiya, integrativ fazilatlar, gnoseologik komponent, aksiologik komponent, prakseologik komponent, qobiliyat

Kommunikativ kompetensiya - bu o'qituvchining muayyan vazifalarni hal qilish qobiliyatini belgilaydigan kasbiy kompetensiya. Mavzudan tashqari

kompetentsiyalar-bu kasbiy qobiliyatlar, shaxsiy xususiyatlar, bu shaxsning muvaffaqiyatli o‘zaro ta’siriga imkon beradi. Ular faoliyatning turli sohalarida talabga ega, ular integrativlik (bir qator bir hil ko‘nikmalar va bilimlar), ko‘p funktsionallik (tegishli muammolarni hal qilish qobiliyati), fanlararo (bilimlarni bir fan sohasidan boshqasiga o‘tkazish va ularni turli vaziyatlarda qo‘llash qobiliyati) bilan ajralib turadi.

Boshlang‘ich umumiy ta’lim o‘qituvchisining kommunikativ kompetentsiyasi-bu shaxsning integral sifati bo‘lib, u o‘qituvchining aloqa jarayoniga qiymat munosabatini, ongli ravishda samarali ijtimoiy o‘zaro ta’sir o‘tkazish uchun zarur bo‘lgan bilim va ko‘nikmalarni (jamiyatning har bir elementining individualligini saqlab qolgan holda) ma’lumot uzatish, o‘zaro almashish, aloqalarni o‘rnatish, vaziyatni og‘zaki va og‘zaki bo‘lmagan vositalar yordamida boshqarish. Shaxsning integrativ sifati (falsafa nuqtai nazaridan) yo‘naltirilganlik, o‘z-o‘zini rivojlantirish va ishlash qobiliyatiga ega bo‘lgan shaxs substruksiyasining elementini anglatadi.

Integrativ fazilatlar tizimida asosiy fazilatlar yetakchi rol o‘ynaydi. Integrativ fazilatlar shaxsiy fazilatlarini shaxsning yo‘nalishi atrofida bog‘laydi. O‘qituvchining aloqa jarayoniga bo‘lgan qadriyatmunosabati quyidagilarni o‘z ichiga oladi: o‘qituvchining o‘quv faoliyati subyekti sifatida rolini tushunish, boshlang‘ich maktab yoshidagi bolalar va ularning ota-onalari bilan hamkorlik munosabatlarini yaratish, o‘qituvchining shaxsini shakllantirish va rivojlantirish uchun o‘quv materialining imkoniyatlaridan foydalanish. Boshlang‘ich umumiy ta’lim o‘qituvchisining kommunikativ kompetentsiyasining mohiyati o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi buzilmaydigan o‘zaro ta’sirni amalga oshirishga qaratilgan usullarni amalga oshirib, hayotiy vaziyatlarni hal qilishning eng samarali usullarini izlashga qaratilgan o‘qituvchining bilim va ko‘nikmalaridagi tizimli o‘zgarishlardan iborat.

Kompetentlik va kompetensiya tushunchalarini aniqlashda nazariy tadqiqotlarga asoslanib, biz boshlang‘ich umumiy ta’lim o‘qituvchisining kommunikativ kompetentsiyasining mazmuni quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- amaliy tajribani hisobga olgan holda o‘qituvchi faoliyatini algoritmlashtirishning kombinatsiyasi;
- nazariy bilimlar, amaliy ko‘nikmalar va ko‘nikmalarni birlashtirishga asoslangan o‘qituvchining faoliyatga psixologik va shaxsiy tayyorgarligi;
- o‘qitish usullarini bilish va ularni faoliyatda amalga oshirish.

Keling, boshlang‘ich umumta’lim o‘qituvchisining kommunikativ kompetentsiyasining tuzilishini batafsil ko‘rib chiqaylik.

1.Gnoseologik komponent hal etilayotgan vazifalar mazmunini bilish, axborot izlash va almashish, qaror qabul qilishdir.

Gnoseologik komponent quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- pedagogik muloqot malakasini oshirish usullari va usullarini bilish;
- psixologik-pedagogik ta’sir qilish usullarini bilish;
- bolalarning yosh va individual xususiyatlarini, shu jumladan psixologik xususiyatlarini bilish;
- zamonaviy jamiyatning rivojlanish tendentsiyalarini bilish.

2. Aksiologik komponent - bu qadriyatlar va qiymat yo'nalishlari, kasbiy faoliyat motivlari, harakatga tayyorlik va o'z-o'zini tarbiyalash qobiliyati.

Aksiologik komponent quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- o'qituvchining o'quv jarayonidagi har bir ishtirokchining axloqiy, axloqiy pozitsiyalarini tushunishi va ularga hurmat bilan munosabatda bo'lishi;

- ijobiy tajribani tarqatish, o'qituvchi tomonidan o'z amaliyotiga yangiliklarni joriy etish;

- o'qituvchining motivatsiyasi.

Boshlang'ich umumiy ta'lim o'qituvchisining o'ziga xosligi boshlang'ich sinf o'quvchilariga ularning yoshini, shu jumladan psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda alohida munosabatda bo'ladi. O'qituvchi boshlang'ich maktabda muloqot jarayonini ikki tomonlama deb hisoblashi muhim, bunda uning barcha ishtirokchilari to'liq sherik bo'ladi. Rivojlangan muloqot qobiliyatiga ega bo'lgan o'qituvchi bolaning qiziqishi, birgalikda o'ylash, turli nuqtai nazarlarni ifodalash, g'oyalarni shakllantirish va maqsadlarni belgilash istagi paydo bo'ladigan ta'lim muhitini tashkil etishga qodir. O'qituvchi uchun o'quvchilarni keyingi yutuqlarga va intellektual rivojlanishga undaydigan muhitni yaratish juda muhimdir.

3. Praksiologik komponent - bu ko'nikmalar, qobiliyatlar, harakatlar, tajriba. Praksiologik komponent quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- o'qituvchining voqealarni rivojlantirish rejasini ko'rish qobiliyati, aloqa ishtirokchilariga bashorat qilish va ularga ta'sir qilish, maqsadga erishish, muqobil takliflarning mavjudligi;

- o'qituvchining tinglash qobiliyati, buzilmaydigan o'zaro ta'sirga qaratilgan usullarni bilish va muvaffaqiyatli amalga oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ma'murov B.B., Davronov I.E. Pedagogik kompetentlik. Darslik – Buxoro: “Durdona”. 2021

2. Турдиева Н.С. Общая педагогика. Дарслик. – Бухоро: “Фан ва таълим”. 2022. –320 б

3. Saidovna T. N. The Concept of the Teacher's Pedagogical Technique //European Multidisciplinary Journal of Modern Science. – 2022. – T. 4. – С. 877-883.

ДЕТСКИЙ ФОЛЬКЛОР КАК УЧЕБНЫЙ МАТЕРИАЛ ДЛЯ ЧТЕНИЯ И ПЕРВИЧНОГО АНАЛИЗА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

*Сафарова Нигора Охунжоновна,
Кандидат филологических наук, профессор.
Наимова Хабиба студентка
группы 5БТ-21 .БухГПИ*

Аннотация: Статья посвящена использованию произведений устного народного творчества в работе по развитию речи в начальном образовании, с целью развития умственных способностей младших школьников и формирования их общей духовной культуры.

Ключевые слова: развитие речи, устное народное творчество,

	AHAMIYATI	
Ahmadov.O.Sh. Ostanaqulova.Y.M.	BOSHLANG‘ICH TA‘LIM O‘QUVCHILARIDA TARBIYA DARSINI TASHKIL ETISHNING METODIKASI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI	138
Abdullayeva F.N. Kayumova M.A.	BIR HIKOYA TAHLILI	140
Ashurova G.K.	MATEMATIKA FANI RIVOJLANISH TARIXI HAQIDA	143
Turdiyeva N.S. Murodova G.Z.	BOSHLANG‘ICH SINFLARDA O‘QITUVCHISINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASI	147
Сафарова Н.О. Наимова Х.	ДЕТСКИЙ ФОЛЬКЛОР КАК УЧЕБНЫЙ МАТЕРИАЛ ДЛЯ ЧТЕНИЯ И ПЕРВИЧНОГО АНАЛИЗА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	149
Shoyeva Y.A. Ravshanova O.A.	BOSHLANG‘ICH SINFLARDA BOLALAR ADABIYOTINING O‘RNI	155
N.M.Raximova M.O.Samatova	BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA XALQARO BAHOLASH DASTURLARINING AHAMIYATI (TIMSS)	157
N.M.Raximova M.T.Temirqulova	BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA XALQARO BAHOLASH DASTURLARINING AHAMIYATI (PISA)	159
D.B.Axmedova Salimova Sh.N.	BOSHLANG‘ICH SINFLARDA “SO‘Z BIRIKMASI” MAVZUSINI O‘RGATISH XUSUSIDA	162
Saidova G.E Soliyeva E.M.	BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA STEAM TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHDA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH METODIKASI	164
F.M.Qosimov R.Dilmurodova	UZUBLIK O‘LCHOVLARINI O‘RGATISHDA IJODIY YONDASHISH	166
Сафарова Н.О. Ашурова С.А.	КЛАССИФИКАЦИЯ РУССКИХ НАРОДНЫХ СКАЗОК	169
Н.О.Сафарова С.А.Ашурова	КЛАССИФИКАЦИЯ РУССКИХ НАРОДНЫХ СКАЗОК	173
Хасанова Г.К Ашурова Ш.А.	ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УМЕНИЙ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В УСЛОВИЯХ STEAM- ОБРАЗОВАНИЯ	178
Бабаназарова М.Н. Файзуллаева М.Ш.	МЕЖДУНАРОДНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ КАЧЕСТВА ЧТЕНИЯ И ПОНИМАНИЯ ТЕКСТА PIRLS	182
Бабаназарова М.Н. Раджабова М.А.	МЕЖДУНАРОДНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ КАЧЕСТВА ЧТЕНИЯ И ПОНИМАНИЯ ТЕКСТА PISA	190
Н.О.Сафарова К.Ш.Нарзуллаева	ДЕТСКИЙ НАРОДНЫЙ ФОЛЬКЛОР В СОВРЕМЕННОЙ ПЕДАГОГИКЕ	194
Н.О.Сафарова Ж.Ф.Ражаббоева	ДЕТСКИЙ ФОЛЬКЛОР В УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	200
Рузиева М.А. Ашурова П.А.	СОВРЕМЕННЫЙ МОДЕЛЬ УРОКА ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	203
Рузиева М.А. Соколова Е.О.	МОДЕЛЬ СОВРЕМЕННОГО УРОКА МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	208
Хасанова Г.К. Шарапова А.З.	ЭТАПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГРУППЫ УЧАЩИХСЯ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ	211
Алимова А.Н.	TIMSS: ВВЕДЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО	215

	ИССЛЕДОВАНИЯ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ	
Adizova N.B. Tursunova M.S.	BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARIDA TOPISHMOQLARNING O'RNI	219
Adizova N.B Xolmurodova N.	BOSHLANG'ICH SINFLAR DARSLIKLARIDAGI NOTANISH SO'ZLARINING XUSUSIYATIGA BOG'LIQ RAVISHDA ULARNI TUSHUNTIRISH USULINI TANLASH	222
Omonova D.N Nrziyeva Sh.F.	BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING LINGVISTIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH JARAYONINI LOYIHALASHTIRISH METODIKASI	226
Adizova N.B Zubaydullayeva M.A.	BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QISH DARSLARIDA O'QUVCHILARNING IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA KITOBXONLIK KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISH	229
Abdullayeva F.N. Rahmonova N.Y	O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA MATN USTIDA ISHLASHNING NAZARIY ASOSLARI	232
Usmonova Z.I Salimova X.Y	BOSHLANG'ICH SINFLAR DARSLARINI TASHKIL ETISHDA DIDAKTIK O'YINLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	234
Akramova S.R. Nizomova N.	BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARIGA HIKOYA JANRIDAGI MATNLARNI O'QITISHNING ZARURIYATI VA IMKONIYATLARI	237
G.Y.Kurbanova F.Norqulova	AKA-UKA GRIMMLARNING ERTAKLARIDA SEHR, DONOLIK VA MEROS	239
Xaydarova M.J. Baxshillayeva S.S.	TEXNOLOGIYA DARSLARIDA INTERFAOL TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING SAMARALI JIHATLARI	241
Ahmadov O.Sh. Sobirova M.S	"A.NAVOIYNING "MAHBUB UL-QULUB" ASARINING PEDAGOGIK TAHLILI"	244